

Privaatrecht

De waardering van vergoedingsrekeningen en schuldvorderingen¹

Dominique PIGNOLET
advocaat
vrijwillig wetenschappelijk medewerker K.U.Leuven

¹ Deze tekst werd eerder gepubliceerd in D. PIGNOLET; De waardering van vergoedingsrekeningen en schuldvorderingen in W. PINTENS en C. DECLERCK (ed.), *Patrimonium 2010*, Antwerpen, Intersentia, p179-196.

I. Inleiding

1. Indien het huwelijksvermogen werd ontbonden, kan worden overgegaan tot de vereffening en verdeling ervan. De vereffening heeft tot doel de rechten van de echtgenoten vast te stellen en ieders aandeel te bepalen.

Een *eerste* bewerking in de vereffening van het huwelijksvermogenstelsel is de berekening van de vergoedingen in gemeenschapsstelsels, dan wel van de schuldvorderingen in scheidingsstelsels.

Een fundamenteel onderscheid dringt zich op tussen enerzijds de gemeenschapsstelsels en anderzijds de scheidingsstelsels. Daar waar er voor gemeenschapsstelsels een specifieke wettelijke regeling is voorzien voor zowel de grondslag als voor de waardering van de vergoedingen, ontbreekt deze in scheidingsstelsels inzake schuldvorderingen.

In deze bijdrage wordt in eerste instantie ingegaan op de vraag van de waardering van vergoedingsrekeningen in gemeenschapsstelsels, in toepassing van artikel 1435 B.W. Vervolgens wordt de problematiek van de waardering van schuldvorderingen in scheidingsstelsels onderzocht.

II. De waardering van vergoedingsrekeningen in het wettelijk stelsel

§1. Algemeen

2. In gemeenschapsstelsels is een vergoeding verschuldigd telkens er zich een vermogensverschuiving heeft voorgedaan tussen het eigen vermogen van één van de echtgenoten en het gemeenschappelijk vermogen, of omgekeerd, of, met andere woorden, telkens wanneer een echtgenoot persoonlijk voordeel heeft getrokken uit het gemeenschappelijk vermogen, of omgekeerd (art. 1432 B.W.)¹.

3. De vergoedingen streven de correctie van deze vermogensverschuiving na, en dit teneinde de verrijking zonder oorzaak van het ene vermogen ten koste van de andere te vermijden.² De wettelijke grondslag voor de vergoedingsrekeningen ligt in de artikelen 1432-1434 B.W.

Artikel 1432 B.W. bepaalt dat een vergoeding verschuldigd is wanneer een echtgenoot persoonlijk voordeel heeft gehaald uit het gemeenschappelijk ver-

¹ Deze regels gelden niet voor vermogensverschuivingen tussen de eigen vermogens. In dat geval geldt art. 1450 B.W. Deze bepaling voorziet in een specifieke regeling voor de schuldvorderingen tussen echtgenoten.

² W. PINTENS, Ch. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, p. 303, nr. 556. Zie evenwel H. CASMAN, Hoe en wanneer wordt over vergoedingen afgerekend?, *Not. Fisc. M.* 2006, 139.

mogen³ en telkens een echtgenoot een bedrag uit het gemeenschappelijk vermogen heeft opgenomen teneinde een eigen schuld te voldoen. Dit laatste is het geval wanneer gemeenschappelijke gelden werden gebruikt voor de vereffening van een voorhuwelijkse schuld (art. 1406 B.W.; bv. een lening), een schuld betreffende een schenking of een nalatenschap verworven tijdens het huwelijk (art. 1406; bv. successie- of registratierechten) of een schuld aangegaan in het uitsluitend belang van een eigen goed (art. 1407 B.W.; bv. de verbetering van een eigen goed dat niet als gezinswoning dient).

Overeenkomstig artikel 1433 B.W. is eveneens een vergoeding verschuldigd aan het gemeenschappelijk vermogen ten belope van de schade die het heeft geleden wegens een van de bestuurshandelingen bedoeld in artikel 1422, indien die schade niet geheel is hersteld door de nietigverklaring van de handeling of indien de nietigverklaring niet is gevraagd of verkregen.

Ten slotte is het gemeenschappelijk vermogen vergoeding verschuldigd ten belope van de eigen of uit vervreemding van een eigen god voortkomende gelden die in dat vermogen zijn gevallen niet zijn belegd of wederbelegd, alsook, in het algemeen, telkens als het voordeel heeft getrokken uit de eigen goederen van een der echtgenoten (art. 1434 B.W.).

Deze lijst van vergoedingsgevallen is evenwel niet limitatief.⁴

4. De regels van de vergoedingen gelden enkel voor vermogensverschuivingen tussen een eigen en het gemeenschappelijk vermogen, of omgekeerd. Ze gelden niet voor vermogensverschuivingen tussen de eigen vermogens onderling. In dat geval geldt artikel 1450 B.W.

De regeling voorzien in artikel 1450 leunt sterk aan bij de regeling van de schuldvorderingen in scheidingsstelsels.⁵ De schulden kunnen tijdens de werking van het stelsel op de echtgenoot-schuldenaar worden verhaald, maar dan enkel op diens eigen vermogen. Het betreft alle schulden ontstaan tijdens het huwelijk (contractuele schuld, quasi-delictuele schuld, ...).⁶ Het gemeenrechtelijk verbintenissenrecht is hierbij van toepassing. Schuldvorderingen brengen tevens van rechtswege interesten op te rekenen vanaf de dag van de ontbinding van het stelsel (art. 1450, 2^e lid).⁷

5. Artikel 1435 B.W. bepaalt de berekeningswijze van deze vergoedingen en voorziet in een dubbele regel.

Vooreerst mag de vergoeding niet kleiner zijn dan de verarming van het vergoedingsgerechtigde vermogen.

3 Over de draagwijdte van de term "*persoonlijk voordeel*" en de discussies hieromtrent, zie W. PINTENS, Ch. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELEN, *o.c.* p. 304-305, nr. 558.

4 W. PINTENS, Ch. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELEN, *o.c.* p. 304-306, nr. 559-560.

5 *Cf. infra.*

6 Voor schulden ontstaan voor het huwelijk geldt het gemeen recht. Zo niet zou dit inhouden dat een schuld dewelke is onderworpen aan het gemeen recht, door het huwelijk een ander statuut krijgt. J. VERSTRAETE, Vruchten en interesten bij de verdeling, in W. PINTENS, A. ALLEN, E. DIRIX en P. SENAËVE (ed.), *Feestbundel voor Hugo Vandenberghe*, Brugge, Die Keure 2007, p. 418.

7 W. PINTENS, Ch. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELEN, *o.c.* p. 208-209, nr. 361-362.

Wanneer evenwel de in het vergoedingsplichtige vermogen gevallen bedragen en gelden hebben gediend tot het verkrijgen, instandhouden of verbeteren van een goed, zal de vergoeding gelijk zijn aan de waarde of de waardevermeerdering van dat goed, hetzij bij de ontbinding van het stelsel indien het goed op dat tijdstip nog aanwezig is in het vergoedingsgerechtigde vermogen, hetzij op de dag van de vervreemding indien het voordien vervreemd is. Is het vervreemde goed vervangen door een ander goed, dan wordt de vergoeding geschat op de grondslag van dat nieuwe goed (art. 1435 *in fine*). De herwaardering van de vergoeding betreft derhalve de uitzondering op de algemene regel van het nominalisme.⁸

§2. De nominale vergoeding als algemene regel

6. Artikel 1435 B.W. bepaalt dat de vergoeding niet kleiner mag zijn dan de verarming van het vergoedingsgerechtigde vermogen.

7. Hieruit volgt dat, ook wanneer het goed waarin werd geïnvesteerd een waardevermindering heeft ondergaan of zelfs is tenietgegaan, het vergoedingsgerechtigde vermogen gerechtigd is op een vergoeding die gelijk is aan het geïnvesteerd bedrag⁹, tenzij een andersluidende bepaling werd opgenomen in het huwelijkscontract.¹⁰ Het vergoedingsgerechtigde vermogen draagt dus niet het risico van de waardevermindering, dan wel vernietiging.

8. Het feit dat de nominale vergoeding de algemene regel is, impliceert evenwel dat er in principe geen algemene bescherming wordt geboden tegen munt-

8 P. DE PAGE, Montant de la récompense en raison de l'acquisition d'outils et d'instruments de travail propres, in L. RAUCENT (ed.), *10 années d'application de la réforme des régimes matrimoniaux*, Brussel, Bruylant, 1987, 43-48; B. LE MAIRE, La méthode du calcul des récompenses et ses incidences en matière de droits de succession, *Rev. Not. B.* 1985, 242 e.v.

9 Deze oplossing kan aanleiding geven tot een onbillijke situatie wanneer gemeenschapsgelden werden aangewend voor de verwerving van beroepsgoederen. Deze zijn eigen overeenkomstig Art. 1400, 6 B.W.. Een vergoeding is dus in principe gelijk aan de aankoopwaarde.. In de praktijk wordt met betrekking tot beroepsgoederen die met verloop van tijd hun waarde verliezen, vaak rekening gehouden met de restwaarde; zie o.m. Y.-H. LELEU, Régimes matrimoniaux – Examen de Jurisprudence (1982-1996), *R.C.J.B.* 1998, p. 115.

10 M. BAX en H. CASMAN, Wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels, *R.W.* 1976-77, 361; R. DILLEMANS, *Huwelijksvermogensrecht*, Brussel, Story-Scientia, 1990, 151.

Anders, naar Frans recht, art. 1469 C.c.: « *La récompense est, en général, égale à la plus faible des deux sommes que représentent la dépense faite et le profit subsistant. Elle ne peut, toutefois, être moindre que la dépense faite quand celle-ci était nécessaire. Elle ne peut être moindre que le profit subsistant, quand la valeur empruntée a servi à acquérir, à conserver ou à améliorer un bien qui se retrouve, au jour de la liquidation de la communauté, dans le patrimoine emprunteur. Si le bien acquis, conservé ou amélioré a été aliéné avant la liquidation, le profit est évalué au jour de l'aliénation; si un nouveau bien a été subrogé au bien aliéné, le profit est évalué sur ce nouveau bien.* »

ontwaarding.¹¹ Krachtens artikel 1436 B.W. zijn vergoedingen weliswaar van rechtswege interestdragend. Dit geldt evenwel slechts te rekenen vanaf de datum van ontbinding van het stelsel. Voor de periode tussen de verarming van het vergoedingsgerechtigde vermogen en de ontbinding van het stelsel zijn geen interesten verschuldigd. Bovendien zijn interesten een vergoeding voor het wachten op de terugbetaling; ze vangen dus niet het verlies op dat te wijten is aan de monetaire devaluatie.

9. Om de verarming, en dus de waarde van de vergoeding, te bepalen moeten drie situaties worden onderscheiden.¹²

Vooreerst heeft het vergoedingsgerechtigde vermogen een som geld ter beschikking gesteld. In dat geval bedraagt de verarming (en dus de vergoeding) het nominaal bedrag van de ter beschikking gestelde geldsom.

Vervolgens kan het vergoedingsgerechtigde vermogen een ander goed ter beschikking hebben gesteld. In dat geval is de vergoeding gelijk aan de waarde van het goed op het ogenblik waarop dat goed aan het vergoedingsgerechtigde vermogen is onttrokken.

Ten slotte kan de verarming bestaan in een geleden schade (zie art. 1433 B.W.).¹³ In dat geval zal de vergoeding gelijk zijn aan de grootte van de schade op het moment van de regeling ervan.

§3. De herwaardering als uitzondering

10. In sommige gevallen voorziet de wet, meer bepaald artikel 1435 B.W. dat het bedrag van de vergoeding, als uitzondering op het principe van het nominalisme, groter (en dus nooit kleiner) mag zijn dan de uitgegeven geldsom.

Dit is het geval wanneer de gelden die in het vergoedingsplichtige vermogen gevallen zijn, werden aangewend om een roerend of onroerend goed te verwerven, in stand te houden of te verbeteren. Dan dient de verschuldigde vergoeding te worden begroot rekening houdend met het voordeel dat het vergoedingsplichtige vermogen in reële termen heeft genoten op moment van ontbinding van het stelsel, dan wel vervreemding van het goed.

11. Met de invoering van artikel 1435 B.W. door de Wet van 14 juli 1976, heeft het valorisme zijn intrede gedaan in het huwelijksvermogensrecht.¹⁴

¹¹ W. PINTENS, CH. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELEN, *o.c.*, p. 306, nr. 561.

¹² K. BOONE, Art. 1435 B.W., *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Kluwer, losbl.

¹³ H. CASMAN, *l.c.*, *Not.F.M.* 2006, 139.

¹⁴ Reeds in de jaren 30 waren er in de Belgische rechtspraak pogingen ondernomen om over te gaan tot de gerechtelijke herwaardering van bepaalde schuldvorderingen, en dit n.a.v. de devaluatie van de Belgische frank in 1926 en 1935. Zie Cass. 14 februari 1929, *Belg. Judic.* 1929, 26, met concl. Proc. Gen. LECLERQ; cass. 26 februari 1931, *J.T.* 1931, 184. Zie ook H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, III; *Les obligations*, Brussel, Bruylant 1967, nr. 467, DUBOIS-CLAVIER, *La jurisprudence belge et la stabilisation monétaire*, *Clunet*, 1931, 1197-1205.

Het valorisme biedt een oplossing voor de onbillijke gevolgen van muntontwaarding op schuldvorderingen die in geld zijn uitgedrukt. In tijden van economische en monetaire instabiliteit leidt het monetair nominalisme immers tot een onbillijke situatie voor schuldeisers van geldsommen. Teneinde dit op te vangen wordt overgegaan tot herwaardering van de oorspronkelijk in geld bepaalde schuld. De geldschuld wordt een waardeschuld. De waarde ervan wordt niet langer nominaal bepaald, maar wel in functie van de waarde van het goed waarop de schuldvordering betrekking heeft en dat, in tegenstelling tot het nominaal bedrag, wél zijn intrinsieke waarde heeft behouden. Het rechtstreeks verband tussen enerzijds het referentiegoed (zijnde het goed dat verband houdt met de geldschuld en die als berekeningsbasis dient voor de herwaardering van de schuldvordering) en anderzijds het recht op vergoeding (de in geld waardeerbare schuldvordering of geldschuld) is hierbij essentieel; het is een *conditio sine qua non* om de "geldschuld" te kunnen omzetten in een "waardeschuld" en over te gaan tot de herwaardering van de schuldvordering.¹⁵

12. Artikel 1435 B.W. onderscheidt drie hypothesen.

Vooreerst kan het goed waarin werd geïnvesteerd op datum van ontbinding nog aanwezig zijn in het vergoedingsplichtige vermogen; in dat geval gebeurt de waardering van de vergoeding op datum van ontbinding van het stelsel.¹⁶ Dit doet geen afbreuk aan het feit dat het schatten van de te verdelen goederen gebeurt op het ogenblik van de verdeling; dit geldt ook wanneer er tussen de ontbinding en de verdeling veel tijd verstreken is en de waarde van het goed inmiddels gewijzigd is. De twee waarderingsregels lopen samen en worden onafhankelijk toegepast op enerzijds de vergoeding en anderzijds het goed zélf.¹⁷ De herwaardering op datum van ontbinding doet zich onder meer voor wanneer met gemeenschapsgelden een huis gebouwd is op een bouwgrond dewelke één van de echtgenoten voor het huwelijk had verworven. In de veronderstelling dat de bouwgrond oorspronkelijk 100.000 EUR waard was en er een huis werd gebouwd ter waarde van 200.000 EUR, zal het gemeenschappelijk vermogen recht hebben op een vergoeding van minstens 200.000 EUR (art.

-
- 15 Het valorisme is in Duitsland en Frankrijk. Zie *Wertschulden* in het Duitse recht en *Dettes de valeur* in het Franse recht. In dit verband M. PEDAMON, *La réforme monétaire de 1948 en Allemagne occidentale et le droit des obligations*, Parijs, L.G.D.J., 1956 (betreffende de Duitse herwaarderings techniek); P. CATALA, *Les règlements successoraux depuis les réformes de 1938 et l'instabilité économique*, Parijs, Sirey, 1955 (betreffende de invoering van het valorisme in het Frans erfrecht); A. COLOMER, *L'instabilité monétaire et les régimes matrimoniaux; le mal et ses remèdes*, Parijs, Rousseau, 1955 (betreffende de invoering van het valorisme in het Frans huwelijksvermogensrecht). Zie ook Y.-H. LELEU, Waardering van reservataire schuldvorderingen, in W. PINTENS en B. VAN DER MEERSCH, *Vereffening-verdeling van de nalatenschap*, Antwerpen, Maklu, 1993, p. 117 e.v.; G. SUETENS-BOURGEOIS, De vergoedingen in het huwelijksvermogensrecht en de ontwaarding, *T.P.R.* 1972, 1-25.
- 16 E. VAN TRICHT, Vergoeding bij ontbinding van het huwelijk: een asus, *Not. Fisc. M.* 2001, 66-67.
- 17 Cass. 26 november 1993, *T.B.B.R.* 1995, 384; K. BOONE, *artikelsgewijze commentaar art. 1435 B.W.*, J. GERLO, noot onder Cass. 26 november 1993, *T.B.B.R.* 1995, 387 *contra* L. RAUCENT, *Les régimes matrimoniaux (loi du 14 juillet 1976) et formules d'application*, Leuven, Cabay, 1978, 352.

1435 B.W. aanhef; nominalisme als algemene regel). In de veronderstelling dat het volledig onroerend goed bij ontbinding evenwel meer dan 300.000 EUR waard is, zal de aan het gemeenschappelijk vermogen verschuldigde vergoeding berekend worden door de actuele waarde van de bouwgrond in mindering te brengen van de volledige waarde. Het overschot, met een minimum van 200.000 EUR, is de door het gemeenschappelijk vermogen gegenereerde meerwaarde en is dus het bedrag van de verschuldigde vergoeding. Het volstaat dus niet om de vergoeding te begroten op basis van de revaluatie van de investering op datum van de werken.¹⁸ De accessoria zoals BTW en erelonen van de architect worden ook in rekening gebracht.¹⁹

13. Vervolgens kan het goed vervreemd zijn; in dat geval zal de waardering gebeuren op datum van vervreemding. Zo het goed werd vervreemd ten bezwarende titel, is de betaalde prijs determinerend. Zo het goed om niet werd vervreemd of wanneer de prijs ter discussie staat (bv. ingeval van onderschatting), geldt de waarde op het ogenblik van de vervreemding.²⁰

Laten we aannemen dat een appartement aan de kust wordt aangekocht voor een waarde van 450.000 EUR. 300.000 EUR zijn gemeenschapsgelden, terwijl 150.000 EUR voortkomt uit een schenking waarvan één van de echtgenoten de begunstigde was. Enkele jaren later, nog voor de ontbinding van het stelsel, wordt het appartement verkocht voor een bedrag van 600.000 EUR. In dat geval zal het gemeenschappelijk vermogen een vergoeding verschuldigd zijn van 1/3 van de verkoopsopbrengst, zijnde 200.000 EUR. Zo het appartement evenwel voor 390.000 EUR was verkocht (dus met een minwaarde), zal de echtgenote nog recht hebben op een vergoeding van 150.000 EUR, zijnde, minimaal, haar verarming, zonder te participeren in de totale minwaarde van 60.000 EUR vergeleken met de oorspronkelijke investering.

14. Ten slotte kan het goed vervangen zijn door een ander goed; in dat geval wordt de vergoeding geschat op grond van het nieuwe goed.

Dit zal onder meer het geval zijn wanneer de echtgenoten hun appartement van 450.000 EUR verkopen en in de plaats een vakantiehuis verwerven. Bij ontbinding van het stelsel bedraagt de waarde van de vakantiewoning 510.000 EUR. De echtgenote had oorspronkelijk 1/3 eigen gelden geïnvesteerd. Het gemeenschappelijk vermogen zal dus een vergoeding verschuldigd zijn aan het eigen vermogen van de vrouw van 1/3 van 510.000 EUR, zijnde 170.000 EUR.

15. Uit de drie voorgaande gevallen volgt samengevat, dat de geherwaardeerde vergoeding gelijk is aan het product van de waarde van het goed bij ontbinding of vervreemding ($W_{\text{ontbinding/vervreemding}}$) en de verarming van het vergoedingsgerechtigde vermogen (Verarming), gedeeld door de waarde bij verkrijging ($W_{\text{verkrijging}}$) of wiskundig als volgt samengevat:

¹⁸ Cass. fr. 9 oktober 1990, *Rec. Gén. Enr. Not.* 1991, 301; cass. fr. 6 juni 1990, *Rec. Gén. Enr. Not.* 1991, 300.

¹⁹ G. VAN OOSTERWUICK, *Civielrechtelijke aspecten van de vereffening-verdeling*, in W. PINTENS en F. BUYSENS (ed?), *Vereffening-verdeling van het huwelijksvermogensrecht*, Antwerpen, Maklu, 1993, p. 32.

²⁰ K. BOONE, *o.c.*

$$\frac{W_{\text{ontbinding/vervreemding}} \times \text{Verarming}}{W_{\text{verkrijging}}}$$

16. Als uitzondering op het principe van het monetair nominalisme²¹, dient de herwaardering (of het valorisme) restrictief te worden toegepast en steeds binnen de door de wet vooropgestelde grenzen.²² De geïnvesteerde bedragen moeten werkelijk hebben gediend voor de verkrijging, instandhouding of verbetering van een goed.

Een oorzakelijk verband tussen de investering en de verwerving is vereist. Dit is bijvoorbeeld niet het geval wanneer eigen gelden worden aangewend om de hypothecaire lening af te betalen, dewelke werd aangegaan om een gemeenschappelijk onroerend goed te verwerven. In dat geval geldt, bij gebrek aan rechtstreeks verband tussen de betaling en het onroerend goed, de nominale vergoeding. Dezelfde redenering geldt wanneer het gemeenschappelijk vermogen de registratierechten betaalt voor een schenking die aan één van de echtgenoten wordt gedaan.²³

§4. Interesten

17. In toepassing van artikel 1436, tweede lid B.W. zijn vergoedingen van rechtswege interestdragend vanaf de dag van ontbinding van het huwelijksvermogensstelsel, tot de dag dat de vergoeding wordt uitbetaald.

De wettelijke interestvoet dient te worden toegepast.

Het feit dat de vordering tot verdeling (heel) laat werd ingediend, doet hieraan geen afbreuk.²⁴ Het is dan ook niet mogelijk om zich te beroepen op het argument van de vijfjarige verjaring om de loop van de interessen te beperken.²⁵ De wet voorziet immers dat de interessen van rechtswege lopen.²⁶ Wel kan de vergoedingsplichtige echtgenoot (een deel van) het te vergoeden bedrag kan-

²¹ Voor het principe van het monetair nominalisme: zie art. 1895 B.W. voor de toepassing ervan in het verbintenissenrecht in het algemeen en zie de aanhef van art. 1435 B.W. voor de toepassing ervan in het wettelijk stelsel, in het bijzonder.

²² Y.-H. LELEU, l.c., in W. PINTENS en B. VAN DER MEERSCH, *Vereffening-verdeling van de nalatenschap*, Antwerpen, Maklu, 1993, p. 118-121.

²³ Y.-H. LELEU, "Liquidation des créances et récompenses au titre d'investissements immobiliers", in H. CASMAN, Y.-H. LELEU en A. VERBEKE (eds.), *Eigenzinnig familiaal vermogensrecht. 1. Praktijkgericht huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2002, p. 67; W. PINTENS, CH. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCHELEN, o.c., p. 308, nr. 564; G. VAN OOSTERWIJCK, o.c., p. 33; *contra* Cass. fr. 5 november 1985, *Rec. Gén. Enr. Not.* 1989, nr. 23662, p. 8, noot; C. DE WULF, De vereffening en verdeling van het huwelijksvermogen en de nalatenschap: enige actuele problemen, *T.P.R.* 1985, 419.

²⁴ Luik 4 oktober 1999, *Rev. Not. B.* 2000, 344; Rb. Luik 28 mei 1990, *J.L.M.B.* 1990, 1218, noot NUDELHOLE.

²⁵ In die zin Bergen 5 december 2000, *Rev. Trim. Dr. Fam.* 2002, 366.

²⁶ G. BAETEMAN, J. GERLO, W. PINTENS, Overzicht van Rechtspraak, Huwelijksvermogensrecht 1996-2002, *T.P.R.* 2003, p. 1743, nr. 316.

tonneren zodat de wettelijke intrest enkel aangerekend wordt op het saldo. Het kantonnement staat immers gelijk aan de uitbetaling.²⁷

18. Deze interesten worden berekend op het bedrag van de vergoeding.

De herwaardering van de vergoeding in toepassing van artikel 1435 B.W. doet naar Belgisch recht geen afbreuk aan het feit dat deze vergoeding eveneens interestdragend is te rekenen vanaf de ontbinding van het stelsel²⁸, ook al heeft de herwaardering tot gevolg dat op het moment van ontbinding, het bedrag van de hoofdsom nog niet vaststaat.²⁹

Deze stelling die een correcte toepassing is van de wet, wordt vaak bekritiseerd in de mate dat er op die manier interesten verschuldigd zijn op een vergoeding waarvan het bedrag op dat moment niet vaststaat en dat slechts op het moment van de verdeling opeisbaar is.³⁰

Het Franse recht kende een gelijkaardig probleem. Naar aanleiding van het arrest van het Franse Hof van Cassatie van 17 juli 1984³¹ is hier wettelijk aan tegemoet gekomen door te bepalen dat ingeval van herwaardering, de interesten slechts verschuldigd zijn te rekenen vanaf de vereffening, en dus niet ontbinding, of m.a.w. te rekenen vanaf het moment dat het bedrag van de vergoeding vaststaat (art. 1473 C.Civ.).³² Wanneer de vergoedingen nominaal zijn, beginnen de interesten daarentegen wel te lopen vanaf de ontbinding.³³

Een dergelijk wetgevend initiatief ontbreekt naar Belgisch recht.

III. De waardering van schuldvorderingen in scheidingsstelsels

§1. Algemeen

19. Het stelsel van scheiding van goederen, zoals uitgewerkt in de artikelen 1466-1469 B.W. is een stelsel van zuivere scheiding van goederen. Het herleidt

²⁷ J. VERSTRAETE, *o.c.*, p. 418. Zie ook Antwerpen 4 december 2006, *NjW* 2007, 5140.

²⁸ Cass. 26 november 1993, *Arr. Cass.* 1993, 992, *Pas.* 1993, I, 996, *R.W.* 1993-94, 1854, *T. Not.* 1994, 408; zie ook Cass. 6 mei 2005, 996, *Rev. Trim. Dr. Fam.* 2007, 248, *T. Not.* 2007, 307; Antwerpen 4 december 2006, *NjW* 2007, 514, noot G. VERSCHULDEN.

²⁹ Cass. 26 november 1993, *Arr. Cass.* 1993, 992, *Pas.* 1993, I, 996, *R.W.* 1993-94, 1854, *T. Not.* 1994, 408, *T.B.B.R.* 1995, 384, not GERLO; Luik 1 oktober 1997, *T.B.B.R.* 2000, 182.

³⁰ Y.-H. LELEU, *l.c.*, *R.C.J.B.* 1998, p. 275-276; W. PINTENS, CH. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELEN, *o.c.*, p. 312, nr. 569.

³¹ Cass. fr. 17 juli 1984, *D.* 1984, 477, noot MORIN, *Defrénois* 1984, 1053, not MORIN, *J.C.P.* 1985, II, 25, noot REMY.

³² Art. 1473: « *Les récompenses dues par la communauté ou à la communauté portent intérêt de plein droit du jour de la dissolution. Toutefois, lorsque la récompense est égale au profit subsistant, les intérêts courent du jour de la liquidation.* »

³³ J. FLOUR en G. CHAMPENOIS, *Les régimes matrimoniaux*, Paris, Armand Colin, 1995, 474, nr. 574.

de vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk tot een minimum en heeft tot gevolg dat de vermogensrechtelijke relaties tussen echtgenoten van zuiver contractuele aard zijn. De werking van het stelsel wordt enkel getemperd door de bepalingen van het primair stelsel (art. 212-224 B.W.) of andere wettelijke bepalingen³⁴, evenals door beperkingen opgenomen in het huwelijkscontract of in overeenkomsten tussen echtgenoten die deze vrij kunnen afsluiten voor zover deze geen afbreuk doen aan de bestendigheid van het huwelijksstelsel.³⁵

20. In scheidingsstelsels ontbreekt een specifieke wettelijke regeling voor de begroting van schuldvorderingen. De vergoedingsrekeningen van het wettelijk stelsel zijn niet van toepassing. Met het oog op het ongedaan maken van ongerechtvaardigde vermogensverschuivingen, kunnen er wel, zowel tijdens het huwelijk als bij de ontbinding ervan, verrekeningen gebeuren.³⁶ In hoofde van de echtgenoten ontstaan er aldus schuldvorderingen van de ene op de andere, die beheerst worden door het gemeen verbintenissenrecht. Deze schuldvorderingen zijn opeisbaar tijdens het huwelijk en leveren interesten op te rekenen vanaf de ingebrekestelling, en dus niet van rechtswege. De echtgenoot-schuldeiser dient zowel het feit van de betaling te bewijzen als de rechtsgrond aan te tonen op grond waarvan hij terugbetaling eist. Op die manier worden ongerechtvaardigde vermogensverschuivingen gecorrigeerd.

§2. *Nominale begroting van de schuldvordering*

21. Zoals gesteld wordt het scheidingsstelsel beheerst door de gemeenrechtelijke regels van het verbintenissenrecht, tenzij uitdrukkelijk andersluidende bepaling in de wet of in het huwelijkscontract.

Een wettekst analoog aan artikel 1435 B.W. voor de waardering van vergoedingen in gemeenschapsstelsels, ontbreekt voor de scheidingsstelsels.

In de mate dat de herwaardering (valorisme) een uitzondering vormt op het wettelijk beginsel van het monetair nominalisme van artikel 1895 B.W. en dus slechts kan worden toegepast mits er een uitdrukkelijke bepaling is in die zin³⁷

³⁴ Bv. art. 1595 B.W.; deze bepaling werd in de Franse C.Civ. afgeschaft door de Wet nr. 85-1372 van 23 december 1985, met ingang van 1 juli 1986.

³⁵ Zie o.m. G. BAETEMAN, J. GERLO en W. PINTENS, "Overzicht van rechtspraak. Huwelijksvermogensrecht (1996-2002)", *T.P.R.* 2003, (1139), p. 1769, nr. 376; W. DELVA, "De contractuele en de gerechtelijke scheiding van goederen", *T.P.R.* 1978, (529), p. 529-554; D. PIGNOLET, Schuldvorderingen in scheidingsstelsels, in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium 2006*, Intersentia, Antwerpen, p. 421 e.v.; W. PINTENS, "Het Belgisch huwelijksgoederenrecht in rechtsvergelijkend perspectief", *T.P.R.* 2005, nr. 48; W. PINTENS, CH. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VAN WINCKELEN, o.c., p. 362-383; A. VERBEKE, *Goederenverdeling bij echtscheiding*, Antwerpen, Maklu, 1991, p. 273-287.

³⁶ Zie o.m. Luik 22 oktober 2008, *Rev.trim.dr.fam.* 2010, noot N. BAUGNIET, p. 374-376; *Act.dr.fam.* 2010, noot C. DECLERCK en D. PIGNOLET, p. 92; *T.B.B.R.* 2009, noot Y.H. LELEU en F. DEGUEL, p. 418. D. PIGNOLET, l.c., in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium 2006*, Intersentia, Antwerpen, p. 383-403.

³⁷ Y.H. LELEU, l.c. in W. PINTENS en B. VAN DER MEERSCH, *Vereffening-verdeling van de nalatenschap*, Antwerpen, Maklu, 1993, p. 118, nr. 210; J. FLOUR, Pot-

(dewelke evenwel ontbreekt), kan dus niet worden overgegaan tot de herwaardering van schuldvorderingen in scheidingsstelsels. Principeel is het monetair nominalisme van artikel 1895 B.W. van toepassing.³⁸

22. In tegenstelling tot het Belgische recht, heeft de Franse wetgever wel voorzien in een wettelijke basis voor de herwaardering van schuldvorderingen in scheidingsstelsels. Artikel 1543 C.Civ. (in samenlezing met de artikelen 1469 en 1479 C.Civ.) bepaalt inderdaad dat de schuldvorderingen in scheidingsstelsels wel degelijk het voorwerp kunnen uitmaken van herwaardering.³⁹ Hiermee wordt door de Franse wetgever afstand genomen van het principe van het monetair nominalisme voor de waardering van schuldvorderingen in scheidingsstelsels.⁴⁰

Concreet wordt bepaald dat, tenzij andersluidende overeenkomst tussen partijen⁴¹, de schuldvordering niet minder mag zijn dan "*le profit subsistant*" wanneer "*la valeur empruntée*" is aangewend om een goed te verwerven, in stand te houden of te verbeteren.⁴² Wanneer het verworven goed werd vervreemd, wordt de waarde bepaald op datum van vervreemding. Wanneer het goed werd vervangen, wordt de waarde bepaald op basis van de waarde van dit nieuw goed.

Deze bepaling voorziet dus een waarderingsmechanisme dat vergelijkbaar is met het Belgisch artikel 1435 B.W. en heeft tot gevolg dat de waardering van

pourri autour d'un arrêt, *Rép. Defrénois* 1975, art. 30854, 186: « *Pas de valorisme sans texte* ».

38 C. DECLERCK en D. PIGNOLET, l.c., *Act. Dr. Fam.* 2010, 89 e.v.; P. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003, p. 299, nr. 234, P. MALAURIE en L. AYNES, *Les successions. Les libéralités*, Paris, Defrénois, 2004, p. 18 e.v.; W. PINTENS, CH. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, p. 12, nr. 20 en p. 382, nr. 702. D. PIGNOLET, l.c. in W. PINTENS en J. DU MONGH (eds.), *Patrimonium 2006*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p. 391, nr. 14; vgl. H. CASMAN, Ontbinding van het huwelijksstelsel van scheiding van goederen, in W. PINTENS, J. DU MONGH en CH. DECLERCK (eds.), *Patrimonium 2007*, p. 244, nr. 16, vn. 15; zie ook voor talrijke verwijzingen naar rechtspraak in dit verband N. BAUGNIET, l.c., *Rev.trim.dr.fam.* 2010, 382. Voor enkele toepassingen, zie o.m. Luik 6 september 2004, *Rev.not.b.* 2007, p. 16; Luik 22 september 1999, *Rev.trim.dr.fam.* 2001, p. 515; Rb. Luik 8 november 1993 en 9 september 1996, *Rev.trim.dr.fam.* 1995, p. 301 en *Rev.trim.dr.fam.* 1996, p. 578.

39 Wet van 23 december 1985 – L. n° 85-1372.

40 Cass. fr. 20 februari 1996, *Bulletin* 1996 I n° 100 p. 68. Zie o.m. J. MAURY, "Le principe participatif en régime matrimonial séparatiste", in *Mélanges offerts à André Colomer*, Parijs, Litec, 1993, (243) 254.

41 Zie art. 1479 C.Civ.

42 Art. 1469, al. 3 C.Civ.: « *Elle ne peut être moindre que le profit subsistant, quand la valeur empruntée a servi à acquérir, à conserver ou à améliorer un bien qui se retrouve, au jour de la liquidation de la communauté, dans le patrimoine emprunteur. Si le bien acquis, conservé ou amélioré a été aliéné avant la liquidation, le profit est évalué au jour de l'aliénation; si un nouveau bien a été subrogé au bien aliéné, le profit est évalué sur ce nouveau bien.* »

schuldvorderingen in scheidingsstelsels aan dezelfde regels wordt onderworpen als de waardering van vergoedingsrekeningen in scheidingsstelsels.⁴³

Vóór de invoering van deze wetteksten, was in Frankrijk de discussie gerezen over de mogelijke herwaardering van schuldvorderingen in scheidingsstelsels, spijs de afwezigheid van een uitdrukkelijke wet in die zin. Het Franse Hof van Cassatie heeft zich hierover uitgesproken en heeft de herwaardering van schuldvorderingen in scheidingsstelsels geweigerd. Het Hof bevestigt dat bij gebrek aan wettelijke grondslag voor een herwaardering, er toepassing diende te worden gemaakt van het principeel monetair nominalisme van artikel 1895 C.Civ.⁴⁴

23. In tegenstelling tot de eerder uitgewerkte beginselen naar Frans en Belgisch recht, heeft het Hof van Beroep van Luik in een merkwaardig arrest van 22 oktober 2008 aanvaard dat schuldvorderingen in scheidingsstelsels zouden worden geherwaardeerd.⁴⁵ Het ging concreet over de inbreng van een echtgenoot, ter financiering van een onverdeeld onroerend goed, hetwelk inmiddels in waarde was gestegen.

Het Hof oordeelt vooreerst dat het systeem van de vergoedingen van artikel 1432-1435 B.W. weliswaar niet van toepassing is, maar dat, niettemin, een teruggave zich opdringt op grond van de leer van de verrijking zonder oorzaak. Vervolgens stelt het Hof dat de nominale waardering van deze teruggave niet volstaat en dat, integendeel, deze schuldvordering moet worden geherwaardeerd. Het Hof motiveert zijn beslissing door te verwijzen naar de billijkheid⁴⁶ en, verder, door de verarming van de echtgenoot⁴⁷ gelijk te stellen met de meerwaarde van het onroerend goed, en dus niet de nominale verarming.⁴⁸ Ten

43 J. FLOUR en G. CHAMPENOIS, *Les régimes matrimoniaux*, 2e uitg. Parijs, Dalloz, 2001, 708, nr. 750; Y.H. LELEU en F. DEGUEL, l.c., *T.B.B.R.* 2009, p. 422. Zie ook B. VAREILLE, *Chroniques Régimes matrimoniaux*, *Rev.trim.dr.civ.* 2009, 163, nr. 4, waarbij een analyse wordt gemaakt van het arrest van het Franse Hof van Cassatie van 8 september 2008 (Cass.fr. 8 septembre 2008, *D.*, 2008, 3050, obs. V. BARABE-BOUCHARD, *J.C.P.* 2008, I, 202, nr. 18, noot M. STORCK). In dit arrest oordeelt het hof dat, wanneer, in een scheidingsstelsels, de gelden die door een echtgenoot ter beschikking werden gesteld om een eigen goed van de andere te verbeteren en er geen meerwaarde meer overblijft, de schuldvordering van de eerste echtgenoot het nominaal bedrag van de ter beschikking gestelde gelden moet bedragen. De auteur leidt hieruit af dat wanneer er geen meerwaarde is, de rechtspraak minstens de nominale terugbetaling van de schuldvordering verzekert.

44 Cass. 13 januari 1981, *Bull. Civ.* I, nr. 12; zie ook in die zin C. DECLERCK en D. PIGNOLET, l.c., *Act.dr.fam.* 2010, p. 93; Y.H. LELEU, l.c. in W. PINTENS en B. VAN DER MEERSCH, *Vereffening-verdeling van de nalatenschap*, Antwerpen, Maklu, 1993, p. 118, nr. 210; J. FLOUR, *Pot-pourri autour d'un arrêt*, *Rép. Defrénois* 1975, art. 30854, 186: « *Pas de valorisme sans texte* ».

45 Uit het arrest blijkt niet dat partijen deze herwaardering hadden voorzien in hun huwelijkscontract.

46 Luik 22 oktober 2008, onderdeel b), 7e al.: "... *L'équité commande que l'équilibre soit rétabli ...* », *Rev.trim.dr.fam.* 2010, p. 369, *T.B.B.R.* 2009, p. 415, 2e kol.

47 De bepaling van de « verarming » is een toepassingsvoorwaarde voor de leer van de verrijking zonder oorzaak.

48 « ... *cet apport a permis la plus-value ultérieure de l'immeuble, plus-value dont (l'épouse) serait privée au profit du patrimoine de l'intimé ...* » (Luik 22 oktober 2008, onderdeel b), 8e al)

slotte bepaalt het hof uitdrukkelijk dat de herwaardering dient te gebeuren op datum van verdeling.⁴⁹

Dit arrest is voor kritiek vatbaar in de mate dat het de herwaardering van schuldvorderingen in scheidingsstelsels, op datum van verdeling toelaat.⁵⁰ De argumenten hiervoor zijn zowel verbintenisrechtelijk als huwelijksvermogensrechtelijk van aard.⁵¹

24. Verbintenisrechtelijk kan in scheidingsstelsels hoogstens, aanspraak worden gemaakt op een schuldvordering die in geld waardeerbaar is, en dit voorzover de toepassing van de leer van de verrijking zonder oorzaak wordt aanvaard, hetgeen op zich al niet voor de hand ligt⁵².

Bij gebrek aan een afwijkende regeling in de wet, in het huwelijkscontract of in een andere overeenkomst tussen partijen, dient een in geld waardeerbare schuldvordering krachtens het gemeen recht te worden gewaardeerd overeenkomstig de nominalistische beginselen van artikel 1895 B.W.⁵³ Een valoristische herwaardering is verbintenisrechtelijk dus onverdedigbaar in rechte. Meer nog, klassiek wordt aangenomen dat ingeval van toepassing van de leer van de verrijking zonder oorzaak, de omvang van de restitutie gelijk is aan het kleinste van de twee bedragen, namelijk de verrijking van de ene echtgenoot en de verarming van de andere echtgenoot. Ook vanuit deze optiek is de debiteur

⁴⁹ Luik 22 oktober 2008, onderdeel b), 9e al. en onderdeel c): «...*Pour calculer ce qui doit revenir à l'appelante dans le partage de la valeur actuelle de l'immeuble, il y a lieu de faire une proportion entre la créance initiale et la valeur actuelle de l'immeuble ... la valeur actuelle de l'immeuble doit être calculée au jour du partage ...* ». *Rev.trim.dr.fam.* 2010, p. 369, *T.B.B.R.* 2009, p. 415, 2e kol en 416. Vlg. de vergoedingen in de gemeenschapsstelsels die in toepassing van artikel 1435 B.W. worden geherwaardeerd op datum van ontbinding, en dus niet verdeling (cf. *supra* randnummer 11).

⁵⁰ Zie in die zin Bergen, 8 juni 2010, *Act. Dr. Fam.* 2011.

⁵¹ C. DECLERCK en D. PIGNOLET, l.c., *Act. Dr. Fam.* 2010, 89 e.v.

⁵² Er wordt in deze bijdrage niet verder ingegaan op de moeilijkheid om toepassing te maken van de leer van de verrijking zonder oorzaak in scheidingsstelsels. In dit verband, zie o.m. N. BAUGNIET, *Les créances entre époux mariés sous le régime de la séparation de biens*, noot onder Luik 22 oktober 2008, *Rev.trim.dr.fam.* 2010, 374-376; C. DECLERCK en D. PIGNOLET, *La réévaluation des créances en régime de séparation de biens*, noot onder Luik 22 oktober 2008, *Act.dr.fam.* 2010, p. 92, nr. 3; B. DE CONINCK, *A titre subsidiaire, l'enrichissement sans cause*, *La théorie générale des obligations, suite*, Luik, CUP, 2002, p. 81-86; D. PIGNOLET, l.c., in W. PINTENS en J. DU MONGH, *Patrimonium 2006*, Intersentia, Antwerpen, p. 427, nrs. 11-14; A. VAN OEVELEN, *Het subsidiair karakter van de rechtsvordeering op grond van vermogensverschuiving zonder oorzaak*, noot onder Cass. 25 maart 1994, *R.W.* 1996-97, p. 46-48; anders Y.H. LELEU en F. DEGUEL, *L'enrichissement sans cause et le valorisme en séparation de biens*, noot onder Luik 22 oktober 2008, *T.B.B.R.* 2009, p. 418.

⁵³ Y.H. LELEU, l.c., in W. PINTENS en B. VAN DER MEERSCH, *Vereffening-verdeling van de nalatenschap*, Antwerpen, Maklu, 1993, p. 118, nr. 210; P. VAN OMME-SLAGHE, *Droit des obligations*, IV, Brussel, 1985, p. 980 e.v.; anders N. BAUGNIET, l.c., *Rev.trim.dr.fam.* 2010, 385; Y.H. LELEU, l.c. *T.B.B.R.* 2009, p. 420 e.v.

derhalve slechts het numerieke geldbedrag aan zijn echtgenoot verschuldigd.⁵⁴ Argumenten van billijkheid en muntontwaarding lijken hier niet tegen op te wegen.

25. Huwelijksvermogensrechtelijk kan het arrest evenmin worden bijgetreden⁵⁵. Reeds eerder werd gesteld dat, behoudens uitdrukkelijk andersluidende bepaling, het gemeen recht in het algemeen en artikel 1895 B.W. in het bijzonder, van toepassing waren in scheidingsstelsels. Scheidingsstelsels hebben immers tot gevolg dat de echtgenoten er uitdrukkelijk voor kiezen om vermogensrechtelijk, de huwelijkse solidariteit te herleiden tot een minimum en zich te gedragen als "vreemden"⁵⁶, hierin enkel beperkt door de dwingende bepalingen van het primair stelsel. Hun vermogensrechtelijke relaties zijn zuiver contractueel van aard.

Artikel 1390 B.W. krachtens hetwelk bij gebreke van bijzondere overeenkomsten de regels van het wettelijk stelsel het gemeen recht vormen, kan niet worden ingeroepen om de herwaardering van schuldvorderingen, zoals voorzien in artikel 1435 B.W., te verantwoorden⁵⁷. Artikel 1390 B.W. kan immers niet in die zin worden uitgelegd dat wanneer echtgenoten uitdrukkelijk opteren voor een scheidingsstelsel, zij toch zouden worden onderworpen aan regels van het wettelijk stelsel, die evenwel niet in overeenstemming zijn met het gekozen secundair stelsel.

Dit blijkt niet alleen uit artikel 1468, eerste lid B.W. waar inzake bewijsregeling, een uitdrukkelijke verwijzing naar een specifieke bepaling uit het wettelijk stelsel is opgenomen voor echtgenoten die onder een stelsel van scheiding van goederen gehuwd zijn⁵⁸, maar ook, meer algemeen, uit de keuze van de wetgever om een afzonderlijk hoofdstuk van het Burgerlijk Wetboek uitsluitend en uitdrukkelijk te besteden aan het stelsel van scheiding van goederen. Hiermee bevestigt de wetgever onmiskenbaar het bestaan van separatistische stelsels als afzonderlijk regime⁵⁹. *A contrario* geldt dat wanneer, in scheidingsstelsels, elke uitdrukkelijke verwijzing naar specifieke regels van het wettelijk stelsel ontbreekt, deze ook niet kan worden afgeleid uit artikel 1390 B.W.

Meer nog, de toepassing van artikel 1390 B.W. is onderworpen aan een aantal toepassingsvoorwaarden. Zo is bepaald dat het wettelijk stelsel slechts als gemeen recht geldt zo er geen "*bijzondere overeenkomst*" is. Ingeval van scheidingsstelsels is er echter wel een bijzondere overeenkomst voorhanden, nl. het

54 W. VAN GERVEN en S. COVEMAEKER, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2006, 291; zie ook N. BAUGNIET, l.c., *Rev.trim.dr.fam.* 2010, 383; C. DECLERCK en D. PIGNOLET, l.c., *Act.dr.fam.* 2010, p. 92.

55 C. DECLERCK en D. PIGNOLET, l.c., *Act. Dr. Fam.* 2010, 89 e.v.

56 N. BAUGNIET, l.c., *Rev.trim.dr.fam.* 2010, p. 374.

57 In het voormeld arrest gebeurt dit trouwens niet. C. DECLERCK en D. PIGNOLET, l.c., *Act. Dr. Fam.* 2010, 89 e.v. Anders Y.H. LELEU en Fr. DEGUEL, l.c., *T.B.B.R.* 2009, p. 421, nr. 7; zie ook de verwijzing naar N. GEELHAND, *Rariteiten in succesieplanning-land*, *TEP* 2009, p. 81, nr. 87.

58 *A contrario* is dit niet het geval, wanneer een uitdrukkelijke verwijzing ontbreekt. Waarom zou een uitdrukkelijke verwijzing naar het wettelijk stelsel nl. nodig zijn, zo artikel 1390 B.W. dit al in het algemeen en dus op voldoende wijze zou doen?

59 Zie Hoofdstuk IV – Scheiding van goederen (art. 1466-1469 B.W.).

huwelijkscontract. Bijgevolg kan worden verdedigd dat niet is voldaan aan de toepassingsvoorwaarden van artikel 1390 B.W.⁶⁰

Meer algemeen denatureert een andersluidende redenering elk scheidingsstelsel tot een gemeenschapsstelsel en miskent deze hierbij het onderscheid tussen gemeenschapsstelsels en scheidingsstelsels en de verschillende grondslagen van beide categorieën van stelsels⁶¹. In gemeenschapsstelsels wordt door de echtgenoten geopteerd voor een onderlinge solidariteit⁶². De wetgever heeft hiervoor zijn voorkeur uitgedrukt door voorop te stellen dat bij gebrek aan andersluidende keuze van de echtgenoten, het gemeenschapsstelsel (zijnde het wettelijk stelsel) van toepassing is. Evenwel aanvaardt de wetgever eveneens het bestaan en de geldigheid van andere stelsels, *in casu* meer bepaald scheidingsstelsels. Deze worden daarentegen gekenmerkt door een principiële uitsluiting tussen de echtgenoten tijdens het huwelijk⁶³, en zijn dus enkel van toepassing wanneer de echtgenoten met kennis van zaken, uitdrukkelijk, in, hun huwelijkscontract, de wil hebben geuit om voor dit stelsel te kiezen.

Ten slotte dient tot de vaststelling te worden gekomen dat het standpunt van het Hof van Beroep van Luik tot het opmerkelijk resultaat leidt dat echtgenoten gehuwd onder het stelsel van scheiding van goederen een ruimere bescherming zouden (kunnen) genieten dan echtgenoten gehuwd onder een gemeenschapsstelsel.⁶⁴ Zoals reeds gesteld geldt ook voor echtgenoten gehuwd onder een gemeenschapsstelsel, het principe van het monetaire nominalisme; het valorisme van artikel 1435 B.W., met herwaardering op datum van ontbinding van het stelsel,⁶⁵ is de uitzondering die enkel kan worden toegepast wanneer aan de toepassingsvoorwaarden van de bepaling is voldaan. Is dit niet het geval, dan is het nominale geldbedrag verschuldigd, ongeacht mogelijke billijkheidsargumenten⁶⁶. *In casu* heeft het hof evenwel niet alleen aangenomen dat de schuldvordering diende te worden herwaardeerd, zonder hiervoor te kunnen terugvallen op een wettelijke of contractuele grondslag. Het heeft bovendien geoordeeld dat het herwaarderingstijdstip het moment van de verdeling was.⁶⁷ Dit betekent concreet dat de echtgenoot participeert in de meerwaarde die gegenereerd is in de periode verstreken tussen de ontbinding van het stelsel en de verdeling ervan, en dit in tegenstelling tot gemeenschapsstelsels, waar dit niet het geval is.

60 C. DECLERCK en D. PIGNOLET, l.c., *Act.dr.fam.* 2010, p. 92-93.

61 C. DECLERCK en D. PIGNOLET, l.c., *Act. Dr. Fam.* 2010, 89 e.v. Anders Y.H. LELEU en Fr. DEGUEL, l.c., *T.B.B.R.* 2009, p. 421, nr. 7.

62 Zie eveneens L. RAUCENT, Introduction, in L. RAUCENT en Y.H. LELEU (eds.), *Contrat de mariage et modifications au régime matrimonial*, 2, *Les régimes matrimoniaux*, Brussel, Larcier, 1999, p. 21-23, nrs. 396-399.

63 Zie o.m. A. VERBEKE, Weg met de koude uitsluiting, *WPNR* 2001, 945-952; A. VERBEKE, "Weg met huwelijk en echtscheiding", in *Liber amicorum TPR en Marcel Storme* 2004, 970; A. VERBEKE, "Naar een billijk relatie-vermogensrecht", *T.P.R.* 2001, 390; A. VERBEKE, "Marital Property Planning in a Belgian Nutshell", in *Liber amicorum Mieke Puelinckx-Coene*, p. 489-490, nr. 30.

64 C. DECLERCK en D. PIGNOLET, l.c., *Act. Dr. Fam.* 2010, 89 e.v.

65 Cf. *supra* randnummer 12.

66 Zie hierover C. DECLERCK en D. PIGNOLET, l.c., *Act.dr.fam.* 2010, 93; W. PINTENS, CH. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELEN, o.c., p. 306, nr. 561 e.v.

67 Vlg. *supra* randnummer 12.

§3. *Interesten*

26. De wet voorziet voor scheidingsstelsels niet dat de schuldvorderingen tussen echtgenoten van rechtswege interesten opbrengen vanaf de ontbinding van het huwelijk.⁶⁸

Bij gebrek aan een specifieke andersluidende regeling in het huwelijkscontract of bij wet, lopen de interesten bijgevolg vanaf de ingebrekestelling.⁶⁹ De dagvaarding in vereffening-verdeling of uit onverdeeldheidstreding wordt met een ingebrekestelling gelijkgesteld, voorzover de schuldvorderingen opgenomen zijn in de gedinginleidende akte.⁷⁰ Een analoge toepassing van artikel 1436, tweede lid B.W. wordt niet aanvaard⁷¹.

IV. Besluit

27. Voor de waardering van vergoedingen in gemeenschapsstelsels geldt het nominalisme als algemene regel en kan er, in bepaalde omstandigheden, toepassing gemaakt worden van de valoristische herwaarderingsmethode in toepassing van artikel 1435 B.W.

Hiermee wordt een billijke waarderingsmethode geboden aan het eigen vermogen dat in het kader van de huwelijkse solidariteit, investeert in het gemeenschappelijk vermogen, of omgekeerd. Het investerend vermogen participeert op die manier proportioneel in de meerwaarde die gegenereerd is door de genomen beslissing. Vermogensrechtelijk wordt een evenwicht bereikt die in de lijn ligt van de huwelijkse solidariteit die gemeenschapsstelsels kenmerkt.

28. De interestberekening verdient ingeval van herwaardering, evenwel om verijnd te worden. *De lege ferenda* kan hiervoor verwezen worden naar het Franse artikel 1473 C.Civ. dewelke de interesten ingeval van herwaardering laat lopen vanaf het ogenblik waarop het bedrag van de vergoeding bepaald is (zijnde de vereffening) en dus niet vanaf de ontbinding van het stelsel (wanneer het bedrag nog niet bepaald is).

29. Betreffende de waardering van schuldvorderingen in scheidingsstelsels blijkt uit hetgeen voorafgaat dat *de lege lata* geen afbreuk kan gedaan worden aan het nominalisme van artikel 1895 B.W., en dit bij gebrek aan wettekst in die zin.

⁶⁸ Vgl. art. 1436, al. 2 en 1450, al. 2 B.W. voor het wettelijk stelsel; zie Luik 22 september 1999, *J.T.* 2000, 777; Rb. Luik 8 januari 1996, *Rev. trim. dr. fam.* 1996, 572.

⁶⁹ Gent 27 mei 2004, *T.B.B.R.* 2006, 372.

⁷⁰ Luik 22 maart 1994, *J.L.M.B.* 1994, 1178, *Rev. trim. dr. fam.* 1996, 237, noot P. D.P.; vgl. Scheidsr. Uitspr. 31 januari 1994, *Rev. trim. dr. fam.* 1996, 250 (interesten te rekenen vanaf de arbitrage-overeenkomst). Zie ook G. BAETEMAN, J. GERLO en W. PINTENS, l.c., p. 1772, nr. 383)

⁷¹ Gent 27 mei 2004, *T.B.B.R.* 2006, 372; Luik 22 september 1999, *J.T.* 2000, 777; Rb. Luik 8 januari 1996, *Rev.trim.dr.fam.* 1996, 572; C. DECLERCK en D. PIGNOLET, l.c., *Act.dr.fam.* 2010, p. 93.

Een andere oplossing zou leiden tot de denaturatie van scheidingsstelsels, en zelfs, in sommige gevallen, tot een ruimere solidariteit tussen de echtgenoten in separatistische stelsels, vergeleken met gemeenschapsstelsels. Men kan dan ook niet goedkeuren dat een valoristische waardering zou worden verdedigd louter uit billijkheidsoverwegingen en in een poging om de toenadering tussen de verschillende secundaire huwelijksvermogensstelsel te bewerkstelligen. Deze beschouwing geldt niet alleen voor de waardering van schuldvorderingen in het bijzonder, maar voor elke analogische toepassing van regels uit gemeenschapsstelsels op scheidingsstelsels in het algemeen.

30. Door te pleiten voor het behoud van de eigenheid van de verschillende categorieën secundaire stelsels wordt geen ongerechtvaardigde ongelijke behandeling van echtgenoten gehuwd onder een scheidingsstelsel, dan wel gemeenschapsstelsel verdedigd.

Deze ongelijke behandeling is immers het resultaat van een bewuste keuze van de echtgenoten. Deze keuze is uitdrukkelijk mogelijk gemaakt door de wetgever, die ervoor geopteerd heeft om inzake secundair huwelijksvermogensstelsel deze ruimte te laten voor de partijautonomie en zelfs uitdrukkelijk heeft voorzien in een stelsel van scheiding van goederen, als alternatief voor het wettelijk stelsel. De echtgenoten die opteren voor een scheidingsstelsel hebben dus aanvaard dat hun vermogensrechtelijke verhoudingen grotendeels beheerst zouden zijn door het gemeen contractenrecht en dat hun onderlinge solidariteit beperkt zou zijn. Het kan dan ook niet de bedoeling zijn om, in naam van de billijkheid, onbeperkte correcties van scheidingsstelsels te aanvaarden. Deze hebben immers tot gevolg dat elke vermogensrechtelijke rechtszekerheid wordt ontnomen aan echtgenoten die hiervoor hebben geopteerd en dat zij bovendien, al dan niet gewild, onderworpen worden aan een solidariteit die deze van gemeenschapsstelsels overtreft.

Zolang echtgenoten kunnen opteren voor scheidingsstelsels, moet aanvaard worden dat zij hiermee tevens opteren voor de gevolgen van deze beslissing.

31. Dit verhindert niet dat *de lege ferenda* een debat mag worden gevoerd over de vraag of die ruimte voor partijautonomie daadwerkelijk aan de echtgenoten moet worden gelaten. Kan aan echtgenoten de mogelijkheid worden geboden om te opteren voor een secundair huwelijksvermogensstelsel zonder huwelijkse solidariteit. Of dienen zij, integendeel, te worden gedwongen tot een ruimere huwelijkse solidariteit, vergelijkbaar met deze die thans geldt in gemeenschapsstelsels. Op die manier zouden de echtgenoten beschermd worden tegen zichzelf en tegen een keuze voor een scheidingsstelsel dewelke onoverwogen gebeurd zou zijn?

In dit verband moet vooreerst worden opgemerkt dat de notaris noodzakelijk dient tussen te komen bij het opstellen van het huwelijkscontract. Deze heeft een adviserende taak, zodat redelijkerwijze kan worden verondersteld dat de echtgenoten correct werden geïnformeerd over de gevolgen van hun keuze, en toch hun wil in die zin hebben gehandhaafd en uitgedrukt.

Men dient er zich tevens van bewust te zijn dat door het in vraag stellen van de aanvaarbaarheid van scheidingsstelsels, men de beginselen van artikel 1387 B.W. in vraag stelt, en hiermee ook het principe van de wilsautonomie van artikel 1134 B.W. waarvan de vrijheid om de inhoud van het huwelijkscontract te bepalen, een bijzondere toepassing is.

Ten slotte kan men zich de vraag stellen of men met het opdringen van een ruime(re) huwelijkse solidariteit, men hiermee duurzame samenwonende partners niet eerder zal afschrikken om voor het huwelijk te kiezen. Dit zou er kunnen toe leiden dat, uit vrees voor een te ruime, ongewenste solidariteit, ze uiteindelijk voor de feitelijke samenwoning opteren, en zodoende ook de bescherming van het primair stelsel mislopen.